VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011 **Kateřina Šormová**

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra veřejných financí

Studijní obor: Zdanění a daňová politika

Fungování penzijního připojištění se státním příspěvkem v kontextu reformy penzijního systému

Autor bakalářské práce: Kateřina Šormová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Stanislav Klazar, Ph.D

Rok obhajoby: 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Fungování penzijního připojištění se státním příspěvkem v kontextu reforem penzijního systému“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu literatury

V Praze dne 9. srpna 2011

Kateřina Šormová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Stanislavu Klazarovi, Ph.D. za jeho podněty, náměty a připomínky, které mi pomohly ke zkvalitnění mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá fungováním současného doplňkového systému důchodového pojištění a plánovanou reformou penzijního systému. Práce vystihuje základní principy fungování penzijního připojištění v ČR, analyzuje hospodaření penzijních fondů a popisuje návrh důchodové reformy.

Obsah

Úvod ... 6
1 Penzijní připojištění se státním příspěvkem ... 8
1.1 Podstata penzijního připojištění ... 8
1.2 Účastníci penzijního připojištění ... 8
1.3 Penzijní fond ... 9
1.4 Vznik a zánik penzijního připojištění ... 10
1.5 Nároky z penzijního připojištění ... 10
1.6 Zdanění dávek ... 12
1.7 Porovnání výhodnosti nároků z penzijního připojištění ... 13
1.7.1 Zdanění jednorázového vyrovnání a odbytného ... 13
1.7.2 Jednorázové vyrovnání nebo doživotní anuita? ... 18
1.8 Podpora penzijního připojištění ... 22
1.8.1 Státní příspěvek ... 23
1.8.2 Daňové úlevy ... 24
2 Analýza fungování penzijních fondů v ČR ... 28
2.1 Asociace penzijních fondů v ČR ... 28
2.2 Kritéria výběru penzijního fondu ... 28
2.3 Investiční politika ... 31
2.4 Hospodaření penzijních fondů ... 32
3 Penzijní připojištění, ano či ne? ... 34
3.1 Porovnání penzijního připojištění s jinými produkty ... 34
3.2 Zhodnocení stávajícího stavu penzijního připojištění ... 35
4 Návrh reformy penzijního systému ... 37
4.1 Oficiální důvody potřeby reformy ... 37
4.2 Expertní skupiny ... 38
4.3 Navrhované řešení ... 39
4.4 Doplňkové spoření ... 41
4.5 Zhodnocení návrhu důchodové reformy ... 42
Závěr ... 44
Zdroje ... 45
Seznam tabulek a grafů ... 47
Příloha ... 48

Úvod

Téma „Fungování penzijního připojištění se státním příspěvkem v kontextu reforem penzijního systému“ jsem si vybrala především pro jeho aktuálnost. Denně slýchávám v médiích, jak je důležité se na stáří zabezpečit vlastními silami a nespoléhat se na stát, protože nám nebude moci zajistit adekvátní příjem ve stáří. Původním záměrem před volbou tématu bylo zabývat se celým důchodovým systémem, ale protože je toto téma moc obsáhlé, zaměřila jsem se pouze na doplňkový systém důchodového systému, na penzijní připojištění.

Cílem práce je zanalyzovat současné nastavení penzijního připojištění a přiblížit čtenáři připravovanou reformu penzijního systému. Záměrem práce je zaměřit se na porovnání variant nároků z penzijního připojištění a na hospodaření penzijních fondů.

První část práce je zaměřena na obecnou charakteristiku penzijního připojištění. Je zde věnována pozornost základní podstatě fungování penzijního připojištění: na jakých principech je penzijní připojištění založeno, jak penzijní připojištění vzniká, které nároky z penzijního připojištění plynnou a jak je tento produkt podporován státem. Tato část je založena především na metodě popisu, která vychází ze zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Je zde použita i metoda komparace při porovnávání jednorázového vyrovnání a doživotní anuity s cílem zjistit výhodnost obou variant.

Druhá část práce se zabývá fungováním penzijních fondů v České republice. Je zde rozebírána investiční politika penzijních fondů a jejich hospodaření. V této části práce je využita metoda popisu a analýzy vycházející ze statistických údajů a matematických propočtů.

Třetí část práce je okrajově zaměřena na porovnání penzijního připojištění s jinými produkty působícími na českém trhu. Je zhodnocen stávající stav penzijního připojištění a rozebírány kladné a záporné stránky tohoto produktu.

Čtvrtá část práce se zabývá plánovanou reformou penzijního systému. Jsou popsány důvody naznačující nutnost zreformování stávajícího důchodového systému.

Část této kapitoly je věnována expertním skupinám, které se penzijní reformou zabývají řadu let, a které v součinnosti vytvořily návrh projednávané důchodové reformy. S tím souvisí návrh zákona o doplňkovém spoření, které by mělo fungovat po skončení stávajícího penzijního připojištění.

Poslední část práce hodnotí kladné a záporné stránky připravované penzijní reformy.

Ke sběru dat a informací jsou využity knižní publikace, právní předpisy a internetové zdroje.

1 Penzijní připojištění se státním příspěvkem

1.1 Podstata penzijního připojištění

Penzijní připojištění se státním příspěvkem vznikl jako doplňkový produkt důchodového systému, který má napomoci akumulovat finanční prostředky na zabezpečení a udržení vyšší kvality života ve stáří. Penzijní připojištění se v České republice řídí zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Podle tohoto zákona se penzijním připojištěním rozumí:

„shromažďování peněžních prostředků penzijními fondy od účastníků penzijního připojištění a státu poskytnutých ve prospěch těchto účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění.“[1]

Penzijní připojištění vykazuje řadu znaků. Jako prvním znakem můžeme zmínit **dobrovolnost**. Dobrovolnost spočívá v tom, že smluvní vztah mezi občanem a penzijním fondem vzniká z vlastního rozhodnutí občana. Účastník může smlouvu kdykoliv vypovědět aniž by musel uvést důvody. Dalším znakem je **státní podpora**. Ministerstvo financí poskytuje ve prospěch účastníka penzijním fondům státní příspěvek, jehož výše je rozdílná podle výše vkladu účastníka. Penzijní připojištění můžeme dále charakterizovat jako **dlouhodobý, bezpečný** a **státem kontrolovaný produkt.** Nejenom občana zajímá, jestli je jeho vklad bezpečně uložen a jestli bude v budoucnu zhodnocen, ale i stát má zájem o to, aby jeho prostředky byly řádně uloženy a investovány. [2]

1.2 Účastníci penzijního připojištění

Účastníkem penzijního připojištění se může stát každá osoba starší 18 let s trvalým pobytem na území České republiky, která uzavře s penzijním fondem písemnou smlouvu o penzijním připojištění. Dále jím může být fyzická osoba starší 18 let s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je účastna důchodového pojištění nebo je poživatelem důchodu z českého pojištění nebo je účastna

[1] §1 odst. 2 zákona č. 42/1994 Sb.
[2] Koláček,Antonín. *Průvodce penzijním připojištěním v České republice*. Praha: PROFESS, 1995

veřejného zdravotního pojištění v České republice, která uzavře s penzijním fondem smlouvu.[3]

1.3 Penzijní fond

K poskytování penzijního připojištění jsou oprávněny penzijní fondy. Penzijní fond je právnická osoba se sídlem na území České republiky, která provozuje penzijní připojištění. Právní formou této instituce je akciová společnost, která se řídí obchodním zákoníkem jako ostatní akciové společnosti, ale v některých ustanoveních se od sebe mírně odlišují. Například výše základního kapitálu penzijního fondu je stanovena minimálně na 50 milionů Kč a musí být tvořena pouze peněžitými vklady. Aby mohl fond zahájit svoji činnost, musí České národní bance předložit několik dokumentů. Kromě obecných dokumentů vyplývající z obchodního zákoníku předkládá i dokumenty vyplývající ze zákona o penzijním připojištění, tj. statut a penzijní plán. Penzijní plán obsahuje konkrétní zásady penzijního připojištění každého penzijního fondu. Zákon[4] stanovuje povinné náležitosti penzijního plánu. Uvedla bych pouze některé z nich:

- druhy penzí a ostatních dávek penzijního připojištění
- podmínky nároku na dávky penzijního připojištění
- pravidla a způsoby placení příspěvků
- zásady, podle kterých se účastníci včetně příjemců podílejí na výnosech hospodaření penzijních fondů

Penzijní plán musí být každému dostupný, a pokud dojde k jeho změně, fondy jsou povinny své účastníky písemně informovat o jakékoliv úpravě. Může být sestavován, buď jako příspěvkově definovaný nebo dávkově definovaný. Pokud má účastník sjednaný příspěvkově definovaný penzijní plán, výše budoucí penze bude záviset na úhrnu zaplacených příspěvků, podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu a věku, od kterého se penze poskytuje. Dávkový penzijní plán znamená, že výše penze je předem určena. Účastník a penzijní fond se dohodnou na výsledné velikosti dávky. [5]

Po splnění všech podmínek penzijní fond zahajuje svoji činnost na základě povolení od České národní banky.

[3] §2 odst. 1,2 zákona č. 42/1994 Sb.
[4] §11 odst. 1 zákona č. 42/1994 Sb.
[5] Šulc, Jaroslav: *Penzijní připojištění*, 1995, str. 47-48

1.4 Vznik a zánik penzijního připojištění

Jak již bylo zmíněno, penzijní připojištění vzniká dnem sepsání smlouvy mezi fyzickou osobou, která je způsobilá toto pojištění uzavřít, a penzijním fondem. Účastník může sepsat s jedním penzijním fondem pouze jednu smlouvu, kterou může kdykoliv vypovědět. Smlouva zaniká dnem ukončení výplaty poslední penze, výplatou jednorázového vyrovnání místo poslední penze, dnem výpovědi nebo dnem na kterém se obě strany dohodly, dnem výplaty odbytného při zániku pojistného, dnem smrtí účastníka.[6]

1.5 Nároky z penzijního připojištění

V současné době existují tři druhy dávek, které z penzijního připojištění plynou. První a nejvyužívanější variantou je penze, která nabývá nejrůznějších podob. Druhým typem je jednorázové vyrovnání, které spočívá ve výplatě celé naspořené částky najednou. Posledním nárokem vznikajícím z penzijního připojištění je odbytné, které se vyplácí před skončením platnosti penzijního připojištění.[7]

1. Penze

Penzijní fondy nabízejí několik druhů penzí. Jejich forma záleží na konkrétně sjednaných podmínkách. Jedná se o tyto penze[8]:

- starobní penze
- invalidní penze
- výsluhová penze
- pozůstalostní penze

a) Starobní penze

Starobní penze patří mezi základní dávky penzijního připojištění. Aby měl účastník nárok na tuto dávku, musí splnit několik podmínek. Jednou z podmínek je placení penzijního připojištění po určitou dobu sjednanou

[6] §12 zákona č. 42/1994, Sb.
[7] *Penzijní připojištění*., dostupné z WWW: http://www.penzijnipripojisteni.eu/penzijni-pripojisteni.2/penzijni-pripojisteni-druhy-druhy.82.html
[8] Přib, Jan, Voříšek, Vladimír, a kol. *Důchodové pojištění v České republice*. 5. vyd., 1999

penzijním plánem. Tato lhůta nesmí být kratší než 36 měsíců a delší než 120 měsíců. Další podmínkou je dosažení věkové hranice 60 let, která nesmí být penzijním plánem snížena.

b) Invalidní penze

Aby účastník mohl dostat invalidní penze, musí mu být uznán plný invalidní důchod z důchodového pojištění. Spořící doba musí být nejméně 36 měsíců a nejdéle 60 kalendářních měsíců. U invalidní penze se nerozlišuje věková hranice jako v předchozím případě.

c) Výsluhová penze

Výsluhová penze je speciální druh penze, která vzniká po 15 letech placení a přispívání do systému. Účastník po uplynutí této lhůty dostane 50 % naspořené částky, za předpokladu, že mu nevznikl již nárok na starobní nebo invalidní penzi.

d) Pozůstalostní penze

Pozůstalostní penze je penzí na dobu určitou. Pozůstalostní penze spočívá v tom, že účastník penzijního připojištění není současně příjemcem dávek z penzijního připojištění. Již ve smlouvě se sjednává jedna, či více fyzických osob, kterým bude tato pozůstalostní penze vyplácena v případě smrti účastníka. I zde musí být splněna podmínka doby pojištění, ta činí minimálně 36 měsíců.

2. <u>Jednorázové vyrovnání</u>

Jednorázové vyrovnání je částka, kterou účastník dostane v případě, že splnil podmínky stanovené v penzijním plánu. Tato částka zahrnuje zaplacené příspěvky účastníkem, státní příspěvky, příspěvky zaměstnavatele a podíly na výnosech z hospodaření penzijního fondu. Podmínkou výplaty jednorázového vyrovnání je vznik nároku na některou z penzí.

3. Odbytné

Odbytné se vyplácí v případě, že penzijní připojištění bylo ukončeno dohodou, výpovědí nebo smrtí účastníka. Pro nárok na odbytné musí účastník splnit podmínku zaplacení příspěvků minimálně na dobu 12 kalendářních měsíců.

Výše odbytného zahrnuje příspěvky zaplacené účastníkem a podíl na výnosech hospodaření penzijního fondu odpovídajícího výši jím zaplacených příspěvků. Odbytné je vypláceno bez státních příspěvků, které penzijní fond musí vrátit ministerstvu.

1.6 Zdanění dávek

Dávky plynoucí z penzijního připojištění řadíme mezi kapitálové příjmy, které jsou předmětem daně z příjmu. Podle § 20 odst. 1 zákona o penzijním připojištění se jedná o tyto dávky:

- penze
- jednorázové vyrovnání
- odbytné

Předmět daně z kapitálového příjmu je v zákoně definován takto:

„Dávka penzijního připojištění se státním příspěvkem se považuje za základ daně po snížení o zaplacené příspěvky a o státní příspěvky na státní připojištění. Jde-li o penzi, rozloží se tyto příspěvky rovnoměrně na vymezené období pobíraní penze. Není-li období pobírání vymezeno, stanoví se jako střední délka života účastníka podle úmrtnostních tabulek Českého statistického úřadu v době, kdy penzi začne poprvé pobírat. Jednorázové vyrovnání nebo odbytné se pro zjištění základu daně nesnižuje o příspěvky zaplacené penzijnímu fondu zaměstnavatelem za zaměstnance po 1. lednu 2000.“[9]

Obecně se tedy daň neplatí z vloženého příspěvku, ale z výnosu ze všech příspěvků, které budou převedeny na účet účastníka. U jednorázového vyrovnání je základem daně výnos z příspěvků účastníka a státu, u odbytného je předmětem daně

[9] § 8 odst. 6 zákona o daních z příjmu

pouze výnos z prostředků účastníka, protože státní příspěvek u této formy není vyplácen.

Výnosy, které penzijní fondy připisují účastníkovi na účet, musejí být zdaněny, je pro ně určena zvláštní sazba daně (srážková daň) ve výši 15 %.

1.7 Porovnání výhodnosti nároků z penzijního připojištění

Zatímco dosud jsem se zabývala zejména právními a teoretickými aspekty řešeného problému, nyní je na čase se věnovat jejich praktickému uplatnění s ekonomickými dopady. Proto následující část práce bude zaměřena na analýzu zdanění jednorázového vyrovnání a odbytného a dále na porovnání jednorázové výplaty a doživotní anuity.

1.7.1 Zdanění jednorázového vyrovnání a odbytného

Jak již bylo zmíněno, pokud klientovi skončí smlouva o penzijním připojištění a zároveň mu vznikne nárok na vyplacení prostředků, tak ještě před konečným připsáním úspor na jeho účet mu penzijní fond musí naspořené prostředky nejprve zdanit. Proto se v této části práce zaměřím na porovnání zdanění u jednorázového vyrovnání a odbytného, které provedu na konkrétním příkladu. Doživotní anuitou se zde nezabývám, protože je od daně osvobozena a na zdanění nemá žádný vliv.

Porovnání variant zdanění provedu na konkrétním příkladu ze dvou pohledů. První variantu zaměřím na spoření částek bez příspěvku zaměstnavatele, v druhé variantě již budou tyto příspěvky zahrnuty. Pro výpočet zhodnocení vložených částek použiju vzorce pro výpočet kombinace krátkodobého a dlouhodobého spoření[10]:

$$\mathbf{S´x = m * x * [1 + (m + 1/2 * m) * i]}, \text{ kde}$$

S´x *představuje, kolik činí naspořená částka z vkladů včetně úroků na konci prvního roku,*

m *je počet vkladů v rámci jednoho úrokového období,*

[10] Radová, Jarmila: *Finanční matematika pro každého*, 2009, str. 97-100

i *je roční úroková sazba a*

x *je vložená částka*

Na konci n-tého roku bude celková naspořená částka podle vzorce rovna:

$$S´= m * x *[(1+ (m+1/2*m) *i] * [(1+i)^n -1/ i],$$ kde

S´ *celková naspořená částka na konci n-tého roku,*

m *je počet vkladů v rámci jednoho úrokového období,*

i *je roční úroková sazba,*

x *je vložená částka a*

n *představuje počet let spoření*

První varianta je zaměřena na spoření **bez příspěvků zaměstnavatele**. Modelem je osoba, která si měsíčně spoří 1000 Kč při ročním zhodnocení 3,5 %. Předpokládejme, že po 40 letech si klient chce své naspořené peníze vybrat. Tato lhůta splňuje podmínky pro vyplacení naspořených prostředků pomocí jednorázového vyplacení i odbytného. Co je výhodnější? Jednorázové vyrovnání nebo odbytné?

Tabulka 1: Spoření bez příspěvku zaměstnavatele

A	Celkové příspěvky účastníka	480 000 Kč
B	Zhodnocení vložených příspěvků účastníka	553 839 Kč
C	Státní příspěvek celkem	72 000 Kč
D	Zhodnocení státního příspěvku	83 076 Kč
E	**Celkem naspořeno (A+B+C+D)**	**1 188 915 Kč**

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Jednorázové vyrovnání před zdaněním zahrnuje celkové příspěvky účastníka, státní příspěvek a zhodnocení těchto příspěvků. Odbytné je vypláceno při ukončení smlouvy dohodou nebo výpovědí při kterém klient přichází o státní příspěvek a z něho plynoucí výnosy.

Tabulka 2: Jednorázové vyrovnání a odbytné před zdaněním

F = (A+B+C+D)	Jednorázové vyrovnání před zdaněním	1 188 915 Kč
G = (A+B)	Odbytné před zdaněním	1 033 839 Kč

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Předtím, než penzijní fond připíše klientovi peníze na účet, musí výnosy, které jsou klientovi připisovány, zdanit srážkovou daní, která činí 15 %. Danými výnosy máme na mysli zhodnocení vložených prostředků účastníka a zhodnocení státního příspěvku.

Co penzijní fond zahrnuje do základu daně u jednorázového vyrovnání a odbytného? Vždy jsou to výnosy. Pro lepší ilustraci nám napomůžou následující vzorce:

Základ daně jednorázového vyrovnání *= zhodnocení vložených prostředků účastníka + celkové zhodnocení státního příspěvku*

Základ daně odbytného *= zhodnocená vložených prostředků účastníka, protože zde není státní příspěvek vyplacen*

Tabulka 3: Zdanění jednorázového vyrovnání bez příspěvku zaměstnavatele

H = (B+D)	Základ daně jednorázového vyrovnání	636 915 Kč
I = (H*15)	Daň 15 %	95 538 Kč
J = (F-I)	**Jednorázové vyrovnání po zdanění**	**1 093 377 Kč**

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Tabulka 4: Zdanění odbytného bez příspěvku zaměstnavatele

K = B	Základ daně odbytného	553 839 Kč
L = (K*0,15)	Daň 15 %	83 076 Kč
M = (G-L)	**Odbytné po zdanění**	**950 763 Kč**

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Z výpočtů vychází lépe jednorázové vyrovnání, při kterém klient nepřichází o státní příspěvek a jeho zhodnocení.

Druhá varianta propočtů již **zahrnuje příspěvky zaměstnavatele.** Klient si opět měsíčně spoří 1000 Kč s ročním zhodnocením 3,5 %. K tomu mu jeho zaměstnavatel měsíčně přispívá částkou 500 Kč. Předpokládaná doba spoření je 40 let. Jak to vypadá se zdaněním u jednorázového vyrovnání a odbytného? K výpočtům zhodnocených prostředků opět použiji vzorce pro výpočet kombinovaného spoření.[11]

Tabulka 5: Spoření s příspěvkem zaměstnavatele

A	Celkové příspěvky účastníka	480 000 Kč
B	Zhodnocení vložených příspěvků účastníka	553 839 Kč
C	Celkové příspěvky zaměstnavatele	240 000 Kč
D	Zhodnocení prostředků zaměstnavatele	276 919 Kč
E	Státní příspěvek	72 000 Kč
F	Zhodnocení státního příspěvku	83 076 Kč
G	**Celkem naspořeno (A+B+C+D+E+F)**	**1 705 834 Kč**

Zdroj: Vlastní výpočty viz Příloha

Jednorázové vyrovnání před zdaněním zahrnuje veškeré příspěvky (účastníka, zaměstnavatele a státu) a celkové výnosy (z příspěvků účastníka, zaměstnavatele a státu). Pokud klient zažádá o výplatu odbytného, přijde o státní příspěvek a jeho zhodnocení. Odbytné před zdaněním tedy zahrnuje příspěvky (účastníka a zaměstnavatele) a výnosy (z prostředků účastníka a zaměstnavatele).

Tabulka 6: Jednorázové vyrovnání a odbytné před zdaněním s příspěvkem zaměstnavatele

H = G	Jednorázové vyrovnání před zdaněním	1 705 834 Kč
I = (A+B+C+D)	Odbytné před zdaněním	1 550 758 Kč

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Do základu daně kapitálových příjmů vstupují i výnosy z příspěvků zaměstnavatele (zhodnocené prostředky). Vzorce jsou následující:

Základ daně jednorázového vyrovnání *= příspěvky zaměstnavatele + zhodnocení vložených prostředků účastníka, zhodnocení prostředků zaměstnavatele a zhodnocení státního příspěvku*

[11] Radová, Jarmila: *Finanční matematika pro každého*, 2009, str. 97-100

Základ daně odbytného *= příspěvky zaměstnavatele + zhodnocení (z příspěvku účastníka, státu a zaměstnavatele)*

Tabulka 7: Zdanění jednorázového vyrovnání s příspěvkem zaměstnavatele

J = (B+D+F)	Základ daně jednorázového vyrovnání	1 153 834 Kč
K = (J*0,15)	Daň 15 %	173 075 Kč
L = (H-K)	**Jednorázové vyrovnání po zdanění**	**1 532 759 Kč**

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Tabulka 8: Zdanění odbytného s příspěvkem zaměstnavatele

M = (B+C+D)	Základ daně odbytného	1 070 758 Kč
N = (M*0,15)	Daň 15 %	160 614 Kč
O = (I-N)	**Odbytné po zdanění**	**1 390 144 Kč**

Zdroj: vlastní výpočty viz Příloha

Z této varianty spoření zahrnující příspěvky zaměstnavatele, vychází lépe jednorázové vyrovnání, protože, klient při jednorázové výplatě nepřichází o státní podporu ve formě státního příspěvku a jeho zhodnocení na rozdíl od odbytného.

Pokud porovnáme první a druhou variantu, tedy spoření s příspěvkem zaměstnavatele a bez příspěvku zaměstnavatele, tak odlišnosti nalezneme v základu daně, který penzijní fondy před výplatou naspořených peněz klientovi zdaňují. V obou případech se daní veškeré výnosy, a to z vložených prostředků účastníka, zaměstnavatele a státu. Pokud ale klientovi penzijního fondu přispívá jeho zaměstnavatel, tak do základu daně vstupují i jeho vložené příspěvky.

V závěru lze říci, že se nedaní vložené příspěvky, ale pouze to, co je výnosem. Tedy výnosy z příspěvků účastníka, výnosy ze státního příspěvku a případně výnosy z příspěvků zaměstnavatele. Nejedná se samozřejmě o úplný výčet daňových příjmů státu, protože hlavní daňový příjem dostane stát, až klient začne realizovat užitek z penzijního připojištění a začne nakupovat zboží a služby. Z tohoto hlediska je i příspěvek od státu (který se osvobozuje od daně z příjmů) ekonomicky rozumným a motivujícím faktorem.

V následující tabulce je shrnuto, které položky ovlivňují zdanění u jednorázového vyrovnání a odbytného.

Tabulka 9: Položky ovlivňující zdanění u jednorázového vyrovnání a odbytného

Vliv na zdanění	Jednorázové vyrovnání	Odbytné
Příspěvky účastníka	ne	ne
Výnosy z příspěvků účastníka	ano	ano
Příspěvky zaměstnavatele	ano	ano
Výnosy z příspěvků zaměstnavatele	ano	ano
Státní příspěvek	ne	ne
Výnosy ze státního příspěvku	ano	ne

Zdroj: vlastní závěry

1.7.2 Jednorázové vyrovnání nebo doživotní anuita?

V této části se zaměřím na analýzu porovnání jednorázového vyrovnání a doživotní anuity. Každého klienta by mělo zajímat, zda je výhodnější vybrat si své naspořené prostředky jednorázově nebo formou doživotní výplaty.

Porovnání provedu již na použitém příkladu, kdy modelem je osoba, která si měsíčně spoří 1000 Kč při zhodnocení 3,5 % po dobu 40 let.[12]

Pokud by se klient rozhodl pro jednorázové vyrovnání, tak jeho dostupná, čistá částka bude **1 093 377 Kč**[13]. Penzijní fond musel klientovi zdanit veškeré výnosy, tedy výnosy z vložených prostředků účastníka a ze státního příspěvku.

V případě výběru doživotní anuity se naspořená částka rozloží dle předpokládané doby dožití podle úmrtnostních tabulek zveřejněných Českým statistickým úřadem. Penzijní fondy si tyto tabulky mohou upravovat, takže se konečné výpočty důchodů jednotlivých penzijních fondů mohou ve výsledku mírně odlišovat. Aby ale nedocházelo k příliš velkým rozdílům, tak tyto tabulky postupují schválení ministerstvu financí.

[12] Viz tab. č.1, vlastní výpočty
[13] Viz Tab. č. 3, vlastní výpočty

Pro lepší představu se podívejme na výpočet důchodů v případě, že muž a žena mají 1 milion Kč. Pro výpočet penze jsou použity buď aktuální úmrtnostní tabulky daného roku zveřejněné Českým statistickým úřadem, nebo upravené úmrtnostní tabulky. Hodnoty jsou oceněny technickou úrokovou mírou (TÚM), kterou penzijní fondy vyhlašují každoročně. Pokud se podíváme na obrázek, zjistíme, že výše penze, je v závislosti na stejné naspořené částce rozdílná u mužů a žen. Tyto rozdíly jsou způsobeny tím, že ženy se dožívají déle, a proto je nastavená doba dožití delší a díky tomu výsledná penze nižší. Další rozdíly můžeme zpozorovat u použitých úmrtnostních tabulek. Více jak polovina penzijních fondů používá přepočtené úmrtnostní tabulky. U těchto fondů jsou penze nižší než u použitých tabulek Českého statistického úřadu. Penzijní fondy totiž spíše nastavují dobu dožití delší, kdy se penze rozloží na delší časové období.[14]

Obrázek 1: Výše penze v závislosti na použitých úmrtnostních tabulkách u mužů a žen

Penzijní fond	TÚM	Úmrtnostní tabulky	Dávka penze pro 1000000 KČ muž	Dávka penze pro 1000000 KČ žena
KB	1,75%	ČSÚ	5 465 Kč	4 602 Kč
ČSOB Progres	2,00%	ČSÚ	5 437 Kč	4 614 Kč
ČSOB Stabilita	2,00%	ČSÚ	5 437 Kč	4 614 Kč
ČS	2,75%	přepočtené	5 148 Kč	4 601 Kč
ING	0,50%	ČSÚ	4 809 Kč	4 067 Kč
ČP	2,00%	přepočtené	4 743 Kč	4 216 Kč
Generali	2,00%	přepočtené	4 726 Kč	4 198 Kč
Aegon	2,00%	přepočtené	4 570 Kč	4 082 Kč
AXA	1,60%	přepočtené	4 192 Kč	3 600 Kč

Zdroj: http://www.investujeme.cz/clanky/penzijni-fondy-kdo-nabizi-nejvyssi-penzi/

Podle aktuálních statistik ČSÚ je předpokládaná doba dožití okolo věku 80 let. Tato doba dožití je do našeho porovnání započítána. Předpokládané roční zhodnocení je 3,5 % p.a. Podle propočtů dostane klient z naspořených peněz měsíční rentu ve výši **6 842 Kč**[15].

[14] Dostupné z WWW: http://www.investujeme.cz/clanky/penzijni-fondy-kdo-nabizi-nejvyssi-penzi/, článek ze dne 7. 11. 2008
[15] Výpočty viz Příloha

Ještě se můžeme podívat na propočty z odborné analýzy[16], ve kterém muž ve věku 30 let (Muž A) a 50 let (Muž B) spoří různé částky do důchodového věku 60 let. V těchto příkladech penzijní fondy počítaly s předpokládaným zhodnocením 3 - 4 %. Můžeme si tedy ověřit, že výše používaná úroková sazba 3,5 % z předchozího příkladu může být reálná. Nevíme však, jaké úmrtnostní tabulky penzijní fondy pro výpočet měsíční renty použily.

Tabulka 10: Spoření muže ve věku 30 a 50 let

Spoří měsíčně	100 Kč		500 Kč		1 500 Kč	
	Muž A	**Muž B**	**Muž A**	**Muž B**	**Muž A**	**Muž B**
Vlastní vklady	36 000 Kč	12 000 Kč	180 000 Kč	60 000 Kč	540 000 Kč	180 000 Kč
Od státu	18 000 Kč	6 000 Kč	54 000 Kč	18 000 Kč	54 000 Kč	18 000 Kč
Od fondu	37 650 Kč	3 270 Kč	163 270 Kč	14 200 Kč	410 000 Kč	36 100 Kč
Ušetří na daních	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	54 000 Kč	18 000 Kč
Jednorázově k výplatě	91 650 Kč	21 270 Kč	397 270 Kč	92 200 Kč	1 004 000 Kč	234 100 Kč
Měsíční renta	450 Kč	100 Kč	2 000 Kč	440 Kč	5 000 Kč	1 100 Kč

Zdroj: Kohoutová, Zuzana: Za 30 let až dvojnásobek, MF Dnes, 15. 9. 2009

Zhodnocení jednorázového vyrovnání a doživotní anuity

Podle propočtů by bylo nejvýhodnější zvolit variantu jednorázového vyrovnání, protože není jisté, zda se klient očekávané doby dožití dožije a zda se mu jeho investice navrátí v celé výši. V případě, že by klient totiž umřel dříve, jeho výplata by byla ukončena a nepřecházela by do dědického řízení. Zde platí, že kdo zemře dříve, zaplatí penze těm, co zemřou později. Naopak u jednorázového vyrovnání se naspořené prostředky účastníka v případě jeho smrti stanou předmětem dědického řízení. O výhodě doživotní renty z hlediska dlouhověkosti píše i Zuzana Kohoutová v článku[17], kde uvádí, že „pokud pocházíme z dlouhověkého rodu, tak se nám renta vyplatí. Pokud uzavřeme smlouvu ve 45 letech a budeme pravidelně spořit osm stovek měsíčně, v šedesáti budeme mít na účtu 210 000 Kč. Pokud bychom zvolili měsíční rentu, tak

[16] Kohoutová, Zuzana. *Za 30 let až dvojnásobek*, MF Dnes, 15. 9. 2009
[17] Kohoutová, Zuzana, *Za 30 let až dvojnásobek* , MF Dnes, 15. 9. 2009

nám přibude k starobnímu důchodu tisíc korun měsíčně. Když se dožijeme 90 let, získáme z fondu za 30 let celkem 360 000 Kč.“

Prof. Ing. Jaroslav Vostatek ve své analýze[18] uvádí, že lidé dávají přednost spíše dnešní spotřebě před nejistou budoucností a díky tomu volí možnost výběru jednorázově před doživotní anuitou, což umožňuje penzijním fondům ekonomicky přežít. Tento výrok můžeme doložit: podle statistiky uveřejněné Českou národní bankou si největší počet účastníků vybírá své naspořené peníze najednou.

Tabulka 11: Počty případů vyplacených prostředků v ks za období 2008-2010

Počty případu vyplacených prostředků v ks	2008	2009	2010
Starobní penze	3 180	3 698	3 895
Jednorázové vyrovnání	182 304	210 026	229 612

Zdroj:http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/penzijni_fondy/pf_ukazatele_tab05.html

Do porovnání jednorázového vyrovnání a doživotní anuity můžeme zahrnout i možnost výběru naspořených prostředků a následné uložení peněz na účet u banky, a to za předpokladu, že klient neumře dřív, než je nastaveno v penzijním plánu. **Aby tato varianta jednorázového vyrovnání s následným uložením do banky byla výhodnější než měsíční renta, musela by nám banka nabídnout vyšší úrokovou sazbu, a to více než 3,5 %, kterou jsme zahrnuli do výpočtu měsíční penze 6 842 Kč.** Tuto sazbu však žádné banky na spořících nebo běžných účtech nezaručí, protože úroková sazba se odvíjí podle situace na finančním trhu. Pevnou sazbu by nám banka nabídla u termínovaných účtů. U těchto typů účtů je ale nevýhoda v tom, že dané peníze bychom neměli k dispozici. Proto tuto variantu nemůžeme srovnávat s měsíční rentou.

Jednou z možností ale může být, že si své prostředky rozložíme. Jde o to, aby část peněz byla k dispozici a další část byla co nejlépe zhodnocena. Část peněz, bychom mohli uložit na spořicí účet, kde by byly kdykoli k dispozici. Další část bychom uložili do fondů, kde budou naše prostředky nadále zhodnocovány. Tuto situaci si můžeme ukázat na konkrétním příkladu. Celkové úspory jsou ve výši 1 mil. Kč. Chceme vytvořit

[18] Prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc., *Nástin penzijní teorie a politiky a návrh penzijní reformy a navazující daňové a dotační reformy*, 15. 6. 2010

okamžitě přístupný kapitál a to ve všech spořících horizontech s vyšším potencionálním ziskem důchodem. Podstatná část prostředků je uložena s „rozumným rizikem“ a menší část na delším horizontu je investována agresivněji. V následující tabulce vidíme rozložení 1 milion Kč. Část peněz jsme uložili na spořicí účet a do fondu peněžního trhu. Jedná se o krátkodobou, konzervativní a dostupnou rezervu do 48 hodin. Další část jsme uložili do smíšeného fondu s až 50 % investicí do akciových titulů. Zbytek peněz jsme vložili do dynamického fondu s až 100 % investicí do akcií. Výhodou těchto fondů je, že můžeme provádět výběr až do 0 bez poplatků. Další výhodou je, že ze zákona musíme mít prostředky na účtu do 14 dnů.

Tabulka 12: Rozložení naspořených peněz do produktů finančního trhu

Uložení peněz	Uložená částka	Úrok	Horizont	Měsíční renta
Spořicí účet	90 000 Kč	2%	1 rok	7 581 Kč
Smíšený fond	410 000 Kč	5%	15 let	3 177 Kč
Dynamický fond	500 000 Kč	7%	15 let	4 404 Kč

Zdroj: Výpočty dle finanční skupiny Partners

Z provedené analýzy vyplývá, že výhodnost jednorázového vyrovnání nebo doživotní anuity zcela závisí na úrokových mírách. V analýze jsem pracovala s úrokovou mírou 3,5 %, a to na základě odborného odhadu a doporučení pracovníka finanční společnosti, která pojištění v penzijních fondech zprostředkovává. V případě, že by úroková míra byla jiná, změnila by se výše renty, avšak výhodnost by opět závisela na úrokových mírách bankovních produktů k zhodnocení vkladu. **Z toho vyplývá, že nelze dopředu bez znalosti konkrétní výše budoucí úrokové míry penzijních fondů a bankovních úroků (poplatků) jednoznačně říci, která varianta je výhodnější**. Kdyby tomu tak bylo, jistě by byla doporučována pouze jedna. Navíc na finančním trhu lze předpokládat velký konkurenční boj mezi penzijními fondy a bankovními produkty, z něhož někdy může být výhodnější doživotní anuita a v jiném konkrétním případě jednorázový výběr.

1.8 Podpora penzijního připojištění

Na jedné straně stát klienty připravuje o část naspořených prostředků zdaněním, ale na druhé straně se snaží tento produkt určitou formou podporovat. Aby klienty motivoval k uzavření smlouvy, garantuje jim finanční podporu ve formě státního

příspěvku. Zaměstnavatele, kteří přispívají svým zaměstnancům na penzijní připojištění, podporuje daňovými úlevami.

1.8.1 Státní příspěvek

Prostředky, které účastník vkládá, směřují na individuální účet u penzijního fondu, kde se tyto prostředky kumulují s výnosy z hospodaření penzijního fondu. Celý objem prostředků se pak při vzniku nároku na dávku použije na výplatu. Je na každém účastníkovi, kolik bude měsíčně vkládat. Nejnižší příspěvek činí podle zákona o penzijním připojištění 100 Kč měsíčně. Maximální částku zákon nestanovuje. Výši příspěvku může účastník během spoření měnit. Za účastníka penzijního připojištění může platit i třetí osoba, nejčastěji jí je zaměstnavatel.

Hlavní formou státní podpory penzijního připojištění je státní příspěvek poskytovaný ze státního rozpočtu ve prospěch účastníků. Výše státní podpory je odstupňovaná dle měsíčního příspěvku účastníka. Státní příspěvek se pohybuje v rozmezí od 50 Kč do 150 Kč.

Tabulka 13: Výše státního příspěvku v závislosti na výši příspěvku účastníka

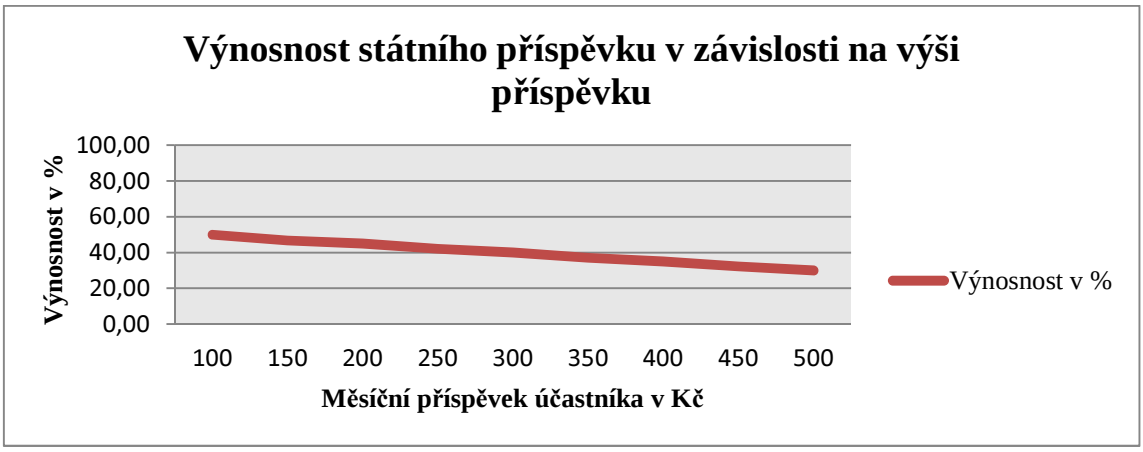
Výše příspěvku účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 - 199	50 + 40% z částky nad 100
200 - 299	90 + 30% z částky nad 200
300 - 399	120 + 20% z částky nad 300
400 - 499	140 + 10% z částky nad 400
500 a více	150

Zdroj: §29 odst. 2 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, vlastní úprava

Čím vyšší je absolutní hodnota příspěvku účastníka, tím relativně nižší je výše státního příspěvku (v poměru k výši příspěvku účastníka).

Pokud bude občan měsíčně platit 150 Kč, výše státního příspěvku bude činit 70 Kč (výnosnost 46,67 %). Kdyby občan měsíčně platil 350 Kč, dostal by od státu 130 Kč (výnosnost 37,14 %). V případě, že měsíční úložka bude 550 Kč, dostane 150 Kč (výnosnost 27,27 %). Pokud porovnáme vklad 350 Kč a 550 Kč, vidíme, že ačkoliv občan vložil o 200 Kč více, příspěvek bude jen relativně vyšší, a to o 20 Kč. Z pohledu výnosnosti můžeme říci, že čím nižší je příspěvek, tím vyšší je výnosnost vloženého příspěvku.

Obrázek 2: Velikost státního příspěvku v závislosti na příspěvku

Zdroj: Šulc, J. Penzijní připojištění, str. 85, vlastní úprava

1.8.2 Daňové úlevy

Od roku 2000 se penzijní připojištění stalo pro občany výhodným a atraktivním produktem. Novela zákona č. 170/1999, která nabyla účinnosti 1. Ledna 2000, přinesla možnost uplatnění daňových úlev jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele. Ke změnám v daňovém režimu pak došlo v roce 2008, kdy byla schválena novela zákona o daních z příjmů zákonem č. 261/2007 Sb.

Daňová úleva může nabývat podoby osvobození od daně z příjmů a podoby odčitatelné položky od základu daně pro výpočet daně z příjmů fyzických osob.

Osvobození od daně

Jestliže je fyzická osoba zaměstnancem, tak její příjmy řadíme mezi příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky podle §6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Podle §6 odst. 9 písm. p) jsou od daně osvobozeny příspěvky zaměstnavatele na penzijní připojištění se státním příspěvkem poukázaným na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu. Částky pojistného, které hradí zaměstnavatel pojišťovně za zaměstnance na pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo na důchodové pojištění, mohou v úhrnu činit *maximálně 24 000 Kč za rok u jednoho zaměstnavatele*.[19] Částky, které zaměstnavatel přispěje nad tento limit (nad 24 000 Kč) budou muset být zahrnuty v základu daně zaměstnance. Základem daně zaměstnance je jeho hrubá měsíční mzda.

[19] Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

- Odpočet od základu daně

Nejen pro zaměstnance, ale i pro ostatní fyzické osoby platí podle §15 odst. 5, že od základu daně ve zdaňovacím období lze odečíst příspěvek zaplacený poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem podle smlouvy o penzijním připojištění uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období sníženému *o 6 000 Kč*. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí *12 000 Kč*.[20]

Daňový odpočet příspěvků na penzijní připojištění lze uplatnit buď vlastním daňovým přiznáním, nebo prostřednictvím zaměstnavatele v rámci ročního zúčtování záloh na daň. Nárok na odpočet poplatník prokazuje potvrzením penzijního fondu o výši zaplacených příspěvků a smlouvou o penzijním připojištění.

Pro uplatnění odpočtu není ani podstatné, jestli účastník přispívá pravidelně, nebo zda danou částku složí jednorázově. Důležité je, aby byl příspěvek zaplacený samotným účastníkem penzijního připojištění. Na příspěvky placené třetí osobou (zaměstnavatelem) se uplatnění odpočtu nevztahuje.

Při které částce bude největší daňová úleva?

Tabulka 14: Výše odpočtu v závislosti na měsíční úložce

Měsíční úložka v Kč	Roční úložka v Kč	Roční odpočet v Kč
100	1 200	0
500	6 000	0
1 000	12 000	6 000
1 100	13 200	7 200
1 200	14 400	8 400
1 300	15 600	9 600
1 400	16 800	10 800
1 500	18 000	12 000
1 600	19 200	13 200
1 700	20 400	14 400

Zdroj: vlastní výpočty

[20] Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

Největší daňová úleva ve formě nestandardního odpočtu od základu daně je při měsíční úložce 1 500 Kč, tj. za rok 18 000 Kč. Při uplatnění odpočtu musíme od 18 000 Kč odečíst minimální mez 6 000 Kč, dostaneme 12 000 Kč, což je maximální mez, kterou můžeme uplatnit.

- Daňové zvýhodnění zaměstnavatele

Penzijní připojištění je jedním z nejvyužívanějších zaměstnaneckých benefitů[21]. Péče o zaměstnance a poskytování zaměstnaneckých benefitů je součástí strategie většiny českých firem. Pokud zaměstnavatel poskytuje zaměstnanecký příspěvek, dává zaměstnancům jistotu, že po odchodu do důchodu budou mít zajištěný přísun peněžních prostředků. Zaměstnanecké benefity jsou tedy nejen výhodné pro zaměstnance, ale i pro zaměstnavatele. Pro zaměstnavatele jsou zaplacené příspěvky za své zaměstnance daňově uznatelným nákladem podle §24 odst. 2 písm. j) zákona o daních z příjmů. Jsou to výdaje na pracovní a sociální podmínky vynaložené na práva zaměstnanců vyplývající z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu zaměstnavatele, pracovní nebo jiné smlouvy.

Co je pro zaměstnavatele výhodnější? Jakým způsobem ušetří své náklady, pokud bude chtít zaměstnanci zvednout příjem? Na následujícím příkladu si ukážeme 2 možnosti zvýšení příjmu. Zaměstnavatel může zaměstnanci zvýšit hrubou mzdu nebo mu měsíčně přispívat na penzijní připojištění.

Tabulka 15: Porovnání zvýšení mzdy s příspěvkem na PP

	Zvýšení hrubé mzdy	**Příspěvek na penzijní připojištění**
Zvýšení	1000	1000
Měsíční náklady vynaložené zaměstnavatelem na zvýšení příjmu		
Zdravotní pojištění (9%)	90	0
Sociální pojištění (25%)	250	0
Měsíční náklady na zaměstnance	1340	1000
Roční náklady vynaložené zaměstnavatelem na zvýšení příjmu		
Roční náklady na zaměstnance	**16080**	**12000**

Zdroj: vlastní výpočty, dostupné z: http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/statni-podpory-a-vyhody/vyhody-pro-zamestnavatele-2/

[21] Benefitem rozumíme zaměstnanecké výhody poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci nad rámec jeho mzdy. Můžeme se s nimi setkat v peněžní podobě, v hmotné podobě atd. (wikipedia)

Pokud by zaměstnavatel svému zaměstnanci zvýšil hrubou mzdu o 1000 Kč, zaměstnanci by se tato částka připočítala k hrubé mzdě, tedy do základu daně, z kterého by se odvádělo sociální a zdravotní pojištění. Zaměstnavatel odvádí za své zaměstnance také pojistné na sociální a zdravotní výši, a to v celkové výši 34 %. Pro zaměstnavatele by navýšení hrubé mzdy zaměstnanci přineslo zvýšení nákladů na zdravotním pojištění (9 %) o 90 Kč a na sociálním pojištění (25 %) o 250 Kč. Celkové roční náklady zaměstnavatele na svého zaměstnance by byly 16 080 Kč.

Pokud by se zaměstnavatel rozhodl pro variantu měsíčního příspěvku na penzijní připojištění, ušetřil by mnohem více. Nemusel by odvádět za zaměstnance z tohoto příspěvku pojistné, protože je osvobozeno od daně z příjmů a ročně by mu přinesl náklad pouze ve výši 12 000 Kč. V porovnání s první variantou o 4 080 Kč méně. Pro zaměstnavatele je tedy výhodnější nezvyšovat hrubou mzdu zaměstnanci, ale přispět mu na penzijní připojištění.

2 Analýza fungování penzijních fondů v ČR

2.1 Asociace penzijních fondů v ČR

Na českém trhu v současnosti působí deset penzijních fondů, které jsou členy Asociace penzijních fondů v ČR, zkráceně APF ČR. I během finanční krize, která dopadla na Českou republiku, se žádný z penzijních fondů během roku 2009 nedostal do likvidace. APF ČR je *„dobrovolné zájmové sdružení právnických osob, zejména penzijních fondů, nadané právní subjektivitou.“*[22] Jejím posláním je koordinovat, zastupovat a hájit zájmy svých členů, propagovat myšlenku penzijního připojištění, připomínkovat legislativní návrhy, dbát na dodržování etiky vztahů mezi členy APF ČR a účastníky penzijního připojištění a mnoho dalších.[23]

V současné době se můžeme nechat připojistit u těchto penzijních fondů:

- AEGON Penzijní fond, a.s.
- Allianz penzijní fond, a.s.
- AXA penzijní fond a.s.
- ČSOB PF Progres, a.s.
- ČSOB PF Stabilita, a.s.
- Generali penzijní fond a.s.
- ING| Penzijní fond, a.s.
- PF České pojišťovny, a.s.
- PF České spořitelny, a.s.
- PF Komerční banky, a.s.

2.2 Kritéria výběru penzijního fondu

Pokud si občan bude chtít založit penzijní připojištění, je důležité, aby věnoval pozornost výběru penzijního fondu. Správně vybraný penzijní fond mu může zajistit klidné, spokojené, finančně zajištěné stáří. Pokud si při výběru nebude jistý, může požádat o radu někoho z odborníků.

V této části uvedeme některá kritéria, na která by se zájemce o penzijní připojištění měl při výběru penzijního fondu zaměřit:

[22] Dostupné z WWW: http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/zakladni-udaje-apf-cr/
[23] Dostupné z WWW: http://apfcr.cz

a) Vlastníci

Pokud si sjednáme penzijní připojištění, očekáváme, že tento produkt bude dlouhodobou investicí. Je tedy důležité zjistit, zda penzijní fond, který jsme si vybrali, působí na trhu krátce nebo několik let. Nejdéle na trhu působí PF České pojišťovny, PF České spořitelny a PF Komerční banky. Nejmladším členem je penzijní fond AXA, který zahájil svou činnost v roce 2007.

b) Náklady příštích období a nákladovost penzijních fondů

Náklady příštích období představují vyplacené ale doposud nerozúčtované provize na získání či přetažení nového klienta. Tyto náklady snižují výnosy penzijního fondu a tedy i výnos účastníků. Čím jsou tyto náklady nižší, tím vyšší výnosy může klient očekávat.

Zajímavý je poměr nákladů příštích období na prostředky účastníků, které vidímev následující tabulce. Pokud vyčíslíme náklady příštích období na 1 účastníka, zjistíme, že největší náklady má penzijní fond AEGON, a to 3 716 Kč na 1 účastníka. V porovnání penzijní fond České pojišťovny, který má přes 1 milion účastníků (AEGON necelých 100 tis.), připadá na jednoho účastníka 600 Kč.

Tabulka 16: Zatížení NPO na účastníka PP k 31. 12. 2009

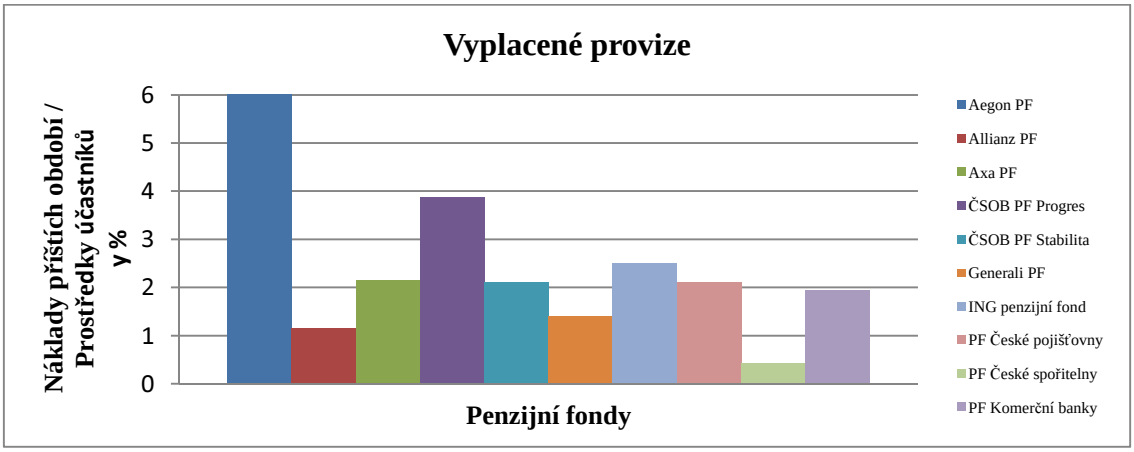
Název penzijního fondu	Počet účastníků	NPO na 1 účastníka
Aegon PF	97 283	3 716,35 Kč
Allianz PF	143 275	874,03 Kč
Axa PF	526 744	1 433,43 Kč
ČSOB PF Progres	296 961	1 124,89 Kč
ČSOB PF Stabilita	424 933	840,89 Kč
Generali PF	46 168	1 279,91 Kč
ING penzijní fond	442 259	994,71 Kč
PF České pojišťovny	1 160 915	599,18 Kč
PF České spořitelny	833 512	175,34 Kč
PF Komerční banky	498 168	1 244,56 Kč

Zdroj: APF, data z rozvah jednotlivých penzijních fondů, vlastní výpočty

Na následujícím grafu jsou zobrazeny průměrné náklady příštích období na prostředky účastníků za období 2002-2010. Je zde zobrazeno, který z penzijních fondů má největší náklady v podobě vyplacených, ale doposud nerozúčtovaných provizí na

nové smlouvy. Největší vyplacené provize vykazuje penzijní fond Aegon. Penzijní fond Aegon působí na českém trhu od roku 2007 a proto, aby se přiblížil k ostatním penzijním fondům co do počtu klientů, vynakládá na jejich získání velké finanční prostředky. Oproti tomu PF České pojišťovny s největším počtem účastníků má tyto náklady poměrně nízké. Je to dáno tím, že na získání nových klientů již nevyplácí odměny v takové míře jako Aegon.

Obrázek 3: Průměrné NPO na prostředky účastníků za období 2002-2010

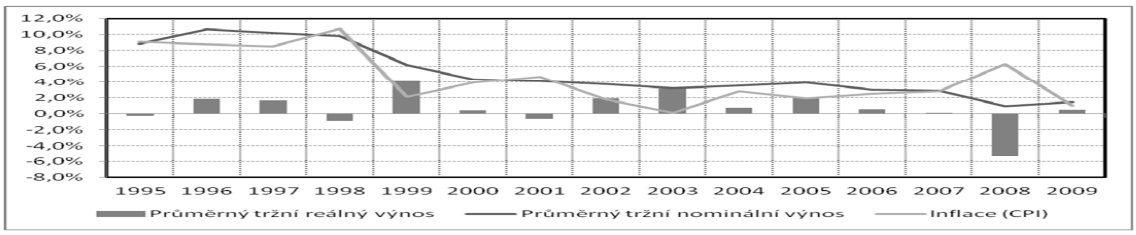

Zdroj: APF ČR, vlastní výpočty

c) Výše zhodnocení

Penzijní připojištění je dlouhodobým spořícím produktem, a proto by bylo určitě dobré, kdyby se zhodnocení pohybovalo nad inflací. Opak je ale pravdou, výše zhodnocení, kterou penzijní fondy ročně připisují účastníkům penzijního připojištění, se pohybuje jen v okolí inflace. To je dáno velmi konzervativní investiční politikou fondů. Reálné zhodnocení za posledních 15 let nepřesáhlo 4 %, ve většině let se pohybovalo okolo nuly. V letech 1998, 2001 a 2008 bylo dokonce záporné. Záporné zhodnocení bylo způsobeno nepříznivou situací na kapitálových trzích, které zasáhla finanční krize.

Obrázek 4: Vývoj inflace a ročního zhodnocení PF 1995-2009

Zdroj: Idea - studie finanční výkonnosti

2.3 Investiční politika

Penzijní fondy jsou při obhospodařování účastnických prostředků vázáni zákonem. Musí s majetkem hospodařit tak, aby svým klientům každoročně připisovaly na účty kladné výnosy. Je tedy zřejmé, že penzijní fondy budou raději provádět konzervativní investiční politiku, která jim přinese sice menší, ale jistější výnosy.

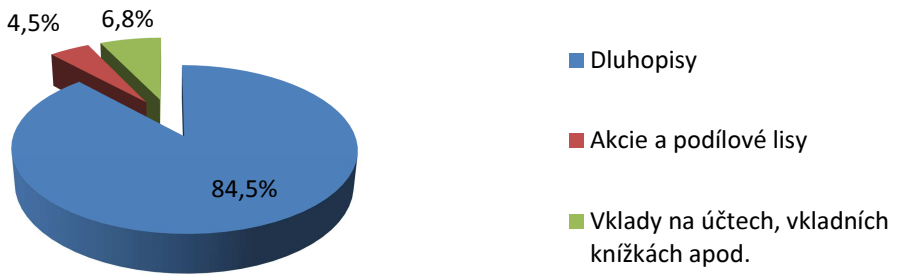
Pole investování je omezeno na následující instrumenty:

- Dluhopisy, jejichž emitentem je země OECD, CB těchto zemí nebo Evropská investiční banka
- Podílové listy otevřených podílových fondů
- Cenné papíry obchodované na trhu země OECD
- Movité věci
- Nemovitosti

Hodnota cenných papírů vydaných jedním emitentem nesmí překročit 10 % majetku penzijního fondu. A stejně tak celková hodnota movitých a nemovitých věcí nesmí tvořit více než 10 % majetku penzijního fondu.

Penzijní fondy v roce 2010 investovaly největší část svých aktiv do dluhových cenných papírů, a to 84,5 % (tj. 196,3 mld. Kč). Tento krok můžeme odůvodnit tím, že dluhopisy přinášejí poměrně stálý výnos a nenesou vysoké riziko. Tím je splněna podmínka uvedená v zákoně. Do akcií a podílových listů směřovalo pouze 4,5 % (10,6 mld. Kč). 6,8 % hodnoty aktiv (15,7 mld. Kč) bylo uloženo na účty a vkladní knížky.

Obrázek 5: Struktura investic k 31. 12. 2010

Zdroj:Vlastní úprava, dostupné z: http://www.cnb.cz/

Největší podíl v dluhopisech máme i v porovnání s jinými zeměmi OECD. Podobně je na tom jen Mexiko skoro s 80 %, na druhé straně má mnohem vyšší investice uložené v akciích.

Tabulka 17: Portfolia zemí za rok 2009

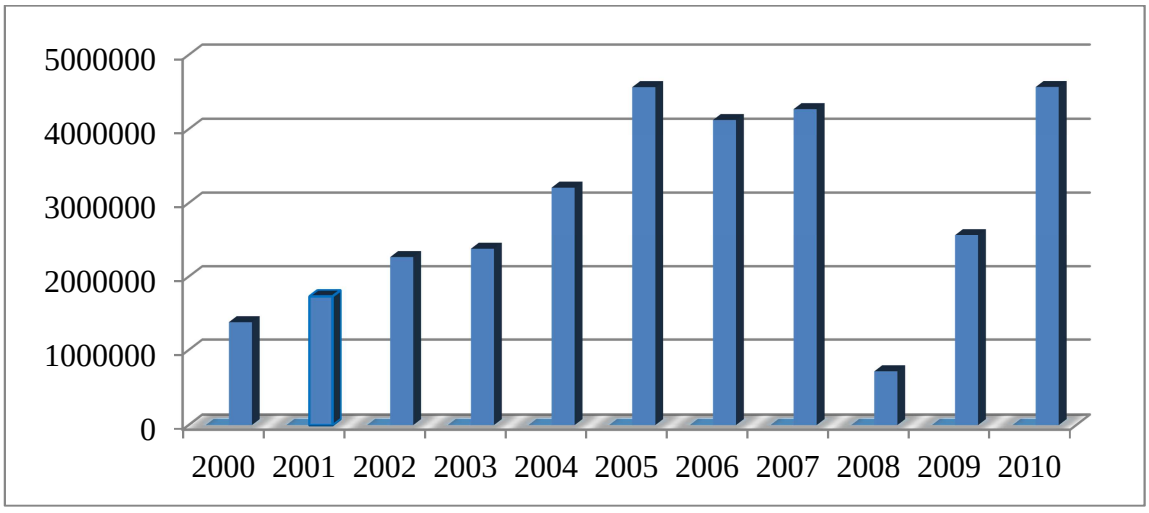
Země	Depozita	Dluhopisy	Akcie	Nemovitosti	Ostatní
ČR	10,10 %	80,48%	1,62%	0,96%	6,84%
Maďarsko	2,49 %	56,83%	10,76%	0,23%	29,69%
Mexiko	1,03%	79,03%	13,86%	0,01%	6,07%
Polsko	2,32%	66,53%	30,21%	x	0,94%
Slovensko	29,19%	68,42%	0,19%	x	2,20%

Zdroj: Idea. Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě, 14. 4. 2011

2.4 Hospodaření penzijních fondů

Výsledek hospodaření penzijních fondů od roku 2000 stoupá. Největší nárůst byl zaznamenán v letech 2005-2007, v těchto letech zisky přesahovaly hranici 4 miliard Kč. Nejhorším rokem byl zaznamenán rok 2008. Zisk byl pod hranicí 1 miliardy Kč. Tato nepříznivá situace mohla být způsobena finanční krizí, kdy investice na kapitálových trzích nedosáhly takových rozměrů, aby pokryly veškeré náklady penzijních fondů. Rok 2009 byl již úspěšnější, penzijní fondy své zisky začaly zvyšovat. V roce 2010 byl výsledek hospodaření podobný jako v roce 2005.

Obrázek 6: Výsledek hospodaření za rok 2000-2010 v tis. Kč

Zdroj: APF ČR, rozvahy penzijních fondů, vlastní úprava

Pokud by penzijní fondy nedosáhly zisku ale ztráty, jsou povinni ji uhradit nerozděleného zisku minulých let nebo prostřednictvím rezervních fondů, které penzijní fondy vytvářejí. Pokud by ani tyto možnosti nestačily, mohou penzijní fondy snížit svůj základní kapitál, který ale nesmí klesnout pod hranici 50 milionů Kč.

V současné době nejsou žadatelům při sepisování smluv účtovány žádné dodatečné poplatky za zprostředkování. A protože neexistuje oddělení majetku klientů a akcionářů, mají fondy k dispozici celkovou hodnotu aktiv, z které vyplácejí i odměny za zprostředkování v nemalé výši. Penzijní fondy nejsou v nákladech nikterak omezeny a tak s nimi můžou manipulovat převáděním do dalších let. Jak již bylo zmíněno, jedná se o náklady příštích období s dobou rozpouštění na několik let.

Prvotní náklady na získání nových klientů se vztahují k objemu prostředků. Pokud tedy budou přibývat nové smlouvy, náklady na odměny zprostředkovatelům porostou. Největší nárůst nákladů došlo v roce 2009. Mohlo to být způsobeno odepsáním větší části nákladů příštích období na získání klientů z minulých let. Pokud nedojde ke změně legislativy, můžeme nejspíš očekávat další zvyšování nákladů.

Doposud žádný účastník penzijního připojištění nemá představu o tom, kolik mu penzijní fondy strhávají za vedení a spravování jeho prostředků. Penzijní fondy mají de facto volnou ruku v upravování nákladů např. poměrně vysokými vyplácenými provizemi. Se změnou legislativy, která se očekává se spuštěním nového pilíře penzijního systému, by mělo dojít k nastavení jasných pravidel ohledně nákladů penzijního fondu. Každý účastník by věděl přesně, kolik mu je na poplatcích strháváno.

3 Penzijní připojištění, ano či ne?

Abychom mohli konstatovat, zda je penzijní připojištění výhodné či nikoliv, je potřeba tento produkt porovnat s ostatními finančními produkty na českém trhu a následně vyhodnotit výsledky analýzy.

3.1 Porovnání penzijního připojištění s jinými produkty

Porovnávání penzijního připojištění s jinými produkty bylo již zahrnuto do několika prací. Aby analýza fungování penzijního připojištění byla však kompletní, zvolila jsem si již napsanou práci kolegů[24], kteří porovnávali penzijní připojištění Genrali (PP) s investičním životním pojištěním Generali Future (IŽP) a s Life-cycle investičním programem od společnosti Conseq (LCF). Tyto výpočty jsou kalkulovány pro muže ve věku 23 let, spoří do důchodového věku (65 let).

Schéma 1: Porovnání finančních produktů na dobu 42 let

	PP	**IŽP**	**LCF**
Příspěvek účastníka	1 000 Kč	1 000 Kč	1 000 Kč
Státní příspěvek	150 Kč	0 Kč	0 Kč
Podíl státního přís./přís. účast.	0,15	0	0
Roční daňový odpočet od ZD	6 000 Kč	12 000 Kč	0 Kč
"Obvyklé" zhodnocení prostředků	4% p. a.	8% p. a.	8% p. a. (4% p. a.)
Prvotní náklady na produkt	0	v rámci prvních 2 let[25]	17 043 Kč
Suma inv. prostředků za 42 let	504 000 Kč	504 000 Kč	504 000 Kč
Suma státního přís. za 42 let	75 600 Kč	0 Kč	0 Kč
Výnosy z investice	898 064 Kč	2 488 634 Kč	2 268 509 Kč
Celkem naspořeno (- náklady)	1 477 664 Kč	2 992 634 Kč	2 772 509 Kč
Sazba srážkové daně ze zisku	0,15	0,15	0
K výplatě	**1 342 954 Kč**	**2 619 339 Kč**	**2 772 509 Kč**

Zdroj: Dufek, Hübnerová. Penzijní systém a trh kapitálu, 2010

Z těchto výpočtů můžeme vidět, že penzijní připojištění se pro mladého člověka jeví jako zcela nevhodné vlivem nízkého zhodnocení a konzervativní investiční

[24] Dufek, Hübnerová. Penzijní systém a trh kapitálu, seminární práce VŠE, 2010

[25] Pro investiční životní pojištění je typická netransparentní poplatková politika. Výši poplatků nelze tedy přesně určit. U Generali jsou kalkulovány na základě složitého mechanizmu z příspěvků prvních dvou let.

politikou. Podívejme se, jak by se situace změnila u 50 letého muže, který bude spořit stejnou výši do 65 let.

Schéma 2: Porovnání finančních produktů na dobu 15 let

	PP	IŽP	LCF
Příspěvek účastníka	1 000 Kč	1 000 Kč	1 000 Kč
Státní příspěvek	150 Kč	0 Kč	0 Kč
Podíl státního přís./přís. účast.	0,15	0	0
Roční daňový odpočet od ZD	6 000 Kč	12 000 Kč	0 Kč
"Obvyklé" zhodnocení prostředků	4% p. a.	8% p. a.	8% p. a. (4% p. a.)
Prvotní náklady na produkt	0	v rámci prvních 2 let	17 043 Kč
Suma inv. prostředků za 15 let	180 000 Kč	180 000 Kč	180 000 Kč
Suma státního přís. za 15 let	27 000 Kč	0 Kč	0 Kč
Výnosy z investice	75 277 Kč	88 868 Kč	88 018 Kč
Celkem naspořeno (- náklady)	282 277 Kč	268 868 Kč	268 018 Kč
Sazba srážkové daně ze zisku	0,15	0,15	0
K výplatě	**270 985 Kč**	**255 538 Kč**	**268 018 Kč**

Zdroj: *Zdroj: Dufek, Hübnerová. Penzijní systém a trh kapitálu, 2010*

Situace se změnila. V této podobě vychází nejlépe penzijní připojištění. Rozdíly však nejsou nikterak veliké. Je to dáno velmi krátkým časovým horizontem, kdy se zhodnocené prostředky téměř shodují. Velkou roli u penzijního připojištění hraje státní příspěvek, který celkovou naspořenou sumu navýšil.

Pokud porovnáme obě varianty, tak bychom mohli konstatovat, že penzijní připojištění je výhodné pouze pro spoření na kratší časový horizont. Na druhou stranu pokud bychom si spořili na stáří pouze oněch 15 let před důchodem, jistě nám tyto naspořené prostředky nedovolí adekvátní příjem, který by nám zajistil ve stáří každoroční zahraniční dovolenou.

3.2 Zhodnocení stávajícího stavu penzijního připojištění

Penzijní připojištění je produkt, který se čím dál častěji stává součástí života většiny obyvatel. Už jen fakt, že se ho účastní přes 4,5 milionů klientů. V roce 2010 se

počet účastníků zvýšil o sto tisíc klientů oproti roku 2009. Vzrůstající tendenci zaznamenávají penzijní fondy od samého vzniku penzijního připojištění.

Penzijní připojištění se stalo velmi oblíbeným hned z několika důvodů. Prvním z nich je **státní podpora,** která je účastníkům poskytována ve formě odstupňovaných příspěvků podle výše vkladu klienta. Klient může za rok dostat až příspěvek 1 800 Kč. Další motivací k uzavření penzijního připojištění je **daňové zvýhodnění,** jak na straně zaměstnanců, zaměstnavatelů, tak i osob samostatně výdělečně činných. Mohli bychom zmínit i **garanci nezáporného zhodnocení,** která na druhé straně může být i nevýhodou. Penzijní fondy jsou povinny účastníkům připisovat kladné zhodnocení a tak se nepouštějí do rizikovějších aktivit. Účastníci sice obdrží určité výnosy, ale jsou tak zanedbatelné, že možná proto se spousta mladých lidí zatím do spoření u penzijních fondů nezapojila.

Velkou nevýhodu penzijního připojištění spatřuji v **neoddělenému majetku akcionářů a účastníků** a s tím související volnost penzijních fondů v **upravování nákladů**. Majetek klientů je obhospodařován spolu s majetkem akcionářů a tak mají fondy při vyplácení provizí k dispozici celkovou hodnotu aktiv. Volnost v upravování nákladů mají penzijní fondy zejména v rozpouštění nákladů příštích období. V nákladech příštích období jsou skryté náklady na budoucí vyplacené provize na získání nových klientů. Tyto náklady může penzijní fond rozpouštět po několik let a tím snižovat výsledek hospodaření.

Penzijní připojištění v současnosti neshledávám jako vhodný dlouhodobý spořící produkt. A to zejména díky jeho nízké výnosnosti. S prodlužující se dobou a s vyšším objemem prostředků totiž klesá jeho výnosnost. Navíc se pohybuje jen těsně v okolí inflace, což nemůže přinést vysoké zisky.

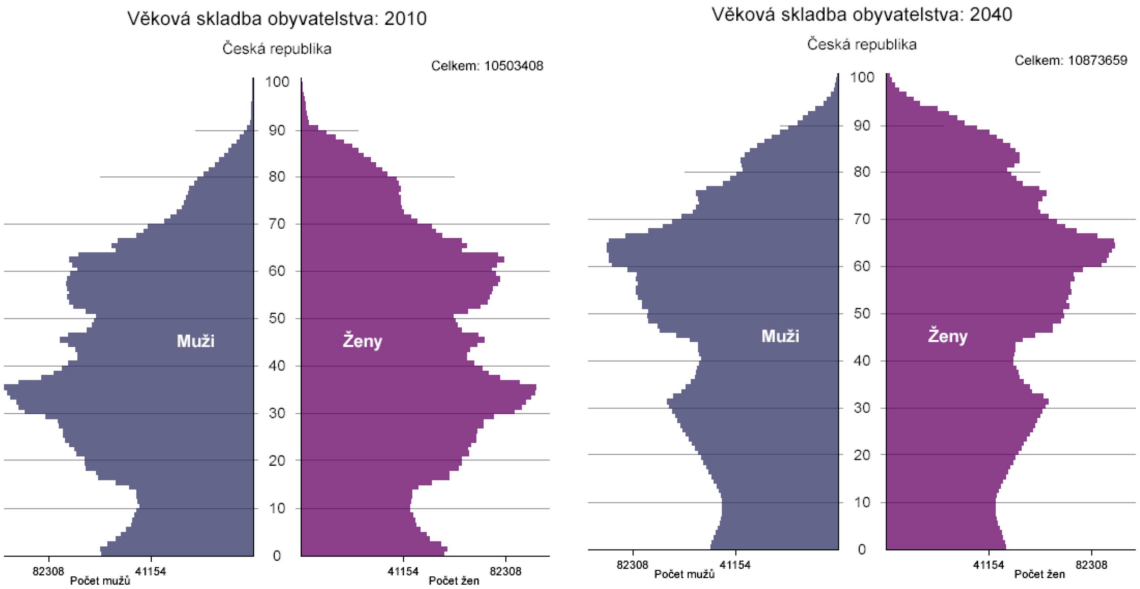
4 Návrh reformy penzijního systému

4.1 Oficiální důvody potřeby reformy

O potřebě důchodové reformy se dočteme v denním tisku, slyšíme o ní v televizi a v rozhlase. Proč je zapotřebí důchodová reforma? Jednou z příčin potřeby je nastavení současného důchodového systému a jeho **klesající funkčnost**. V České republice je důchodový systém založen na principu sociální solidarity s průběžným financováním. Do tohoto systému přispívají občané v produktivním věku prostřednictvím odvodů pojistného. Starší občané z něho na druhé straně čerpají dávky, nejčastěji v podobě důchodů. Tedy mladší generace zabezpečuje příjmy starším a nemohoucím. To samé oni budou očekávat od příští, budoucí generace.

Pokud se podíváme na „strom života“ uveřejněný Českým statistickým úřadem, zjistíme, že v roce 2040 by mělo postupně docházet k úbytku ekonomicky aktivního obyvatelstva a naopak k nárůstu starších osob ve věku 65-80 let. V současné době připadá na jednoho důchodce zhruba 1,8 aktivních obyvatel. V roce 2040 by podle posledních analýz připadlo na 1 důchodce 1,2 aktivních obyvatel.[26]

Obrázek 7: Věková skladba obyvatelstva v roce 2010 a 2040

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066

[26] Dostupné z WWW: http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/164

Jestliže se předpoklady Českého statistického úřadu naplní, ubyde plátců pojistného a tedy i finančních prostředků potřebných pro vyplácení důchodů.

Další příčinou neudržitelnosti současného systému je **klesající porodnost**, **prodlužující se délka života** a **spoléhání osob na zabezpečení státem**. Přitom schodek důchodového účtu v současnosti činí asi 30 miliard korun ročně. Z těchto důvodů vyplývá, že současný systém je neudržitelný a tak by mělo dojít k nějaké úpravě, změně či reformě.

4.2 Expertní skupiny

Přípravou penzijní reformy se zabývalo několik expertních skupin:

- Bezděkova komise

První debaty o potřebě důchodové reformy proběhly již před několika lety. Teprve první náznaky vedoucí k důchodové reformě se objevily v roce 2004, kdy byl sestaven Tým expertů pod vedením Ing. Vladimíra Bezděka (dále Bezděkova komise).

Hlavním úkolem Bezděkovy komise bylo provést analýzu současného důchodového systému a zhodnotit návrhy jednotlivých politických stran. Bezděkova komise se zaobírala pouze povinnou částí důchodového systému. Doplňkovou formou zabezpečení na stáří se nezabývala.[27]

- PES

O pár let později, v lednu roku 2010 vznikl z iniciativy ministra financí Eduarda Janoty Poradní expertní sbor (dále PES). Jeho cílem bylo navázat na činnost Bezděkovy komise z let 2004-2005 v oblasti reformy důchodového systému ČR, analyzovat současný stav důchodové problematiky v širším kontextu a doporučit možné cesty v reformě pro budoucí novou vládu. PES se však nezabýval politickými variantami

[27] Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/cs/2228

řešení reformy, ale vycházel z modelů založených na odhadech budoucího ekonomického a demografického vývoje České republiky.

Tým dospěl k závěru, že prostřednictvím více pilířové důchodové soustavy lze dosáhnout sociálně přiměřených a dlouhodobě finančně udržitelných důchodů. Vedle prvního pilíře založeného na průběžném financování by vznikl fondový pilíř, který by zajistil větší diverzifikaci a zvýšení ekvivalence důchodového systému.[28]

- NERV

Další odbornou skupinou, která se zabývala důchodovou reformou, byla Národní ekonomická rada (NERV). Ta dospěla koncem roku 2010 k podobným závěrům jako PES, tedy na potřebě vzniku povinného fondového pilíře. Na počátku roku 2011 pak došlo k intenzivním jednáním v rámci Porady ekonomických ministrů (PEM).

Výsledkem jejich jednání je návrh, který vychází z analytických prací PES a NERV s tím, že došlo k určité modifikaci při návrhu finální podoby řešení.

4.3 Navrhované řešení

Pokud projde návrh[29] penzijní reformy schválením, vznikne vedle průběžného pilíře zcela nový pilíř založený na opt-out principu. To znamená, že si občané budou moci část svých peněz převést na soukromé účty u penzijních společností. V původním návrhu reformy se jednalo o povinném vstupu do nového pilíře pro všechny. Nakonec se od této varianty ale upustilo. Vstup do druhého pilíře bude dobrovolný a občané se budou moci rozhodnout, zda do nového systému vstoupí či nikoliv. Týká se to především osob mladších 35 let. V současnosti občané ze svých příjmů odvádějí na pojistném 28 procent ze své hrubé mzdy. Pokud by se rozhodli pro nové spoření, tak z 28 procent by 3 procenta odvedli na soukromý účet u penzijního fondu a k tomu by ještě přidali 2 procenta ze svého. Celkově by tedy šlo 5 procent na soukromý účet penzijnímu fondu. Starší osoby se do dobrovolného systému mohou také zapojit, čas na rozmyšlenou mají do konce roku 2012. Pokud se rozhodneme pro vstup do druhého pilíře, již z něho nebudeme moci vystoupit, rozhodnutí bude nevratné.

[28] Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/cs/8179
[29] Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10660/principy_v2.pdf

Všichni, kdo si zvolí důchodové spoření ve druhém pilíři, budou moci vybírat ze tří variant výplaty důchodu z naspořených peněz. První variantou bude doživotní penze. Klientovi penzijní společnost vyplatí starobní důchod až do doby jeho smrti. Druhou variantou bude výplata s pozůstalostní penzí po dobu tří let ode dne úmrtí účastníka pojištění. Účastník, který si tuto možnost vybere, bude pobírat o něco menší důchod než u první varianty, ale zajistí měsíční výplatu někomu ze svých blízkých. Poslední možností bude vyplácení renty na dobu dvaceti let. Naspořené prostředky budou rozpočítány a po dobu dvaceti let postupně vypláceny. V případě smrti příjemce zůstane výplata předmětem dědického řízení. Ten, kdo se rozhodne pro tuto variantu, bude mít jistotu, že veškeré uspořené prostředky budou vyplaceny. Pokud bude občan žít déle než dvacet let, bude pobírat pouze státní důchod.

Aby mohl druhý pilíř vzniknout, bude potřeba vynaložit určité transformační náklady. Jak chce vláda uhradit vzniklé náklady související se zavedením a následným přechodem na druhý pilíř? Pokud by převážná část obyvatel přešla na soukromé spoření, ubyla by státu značná část příjmů z průběžného pilíře. Tento výpadek chce vláda kompenzovat sjednocením sazby daně z přidané hodnoty (DPH). Do roku 2012 by mělo dojít ke zvýšení snížené sazby DPH z dnešních 10 % na 14%. V roce 2013 by se obě sazby (základní i snížená) měly sjednotit na hranici 17,5%.

Správu finančních prostředků budou provádět již existující nebo nově vzniklé soukromé penzijní společnosti, které budou muset splnit několik podmínek daných Ministerstvem financí. Jednou z podmínek pro dosažení licence bude minimální počet klientů, a to padesát tisíc.

Investiční strategie penzijních společností nebude pouze konzervativní jako doposud, ale každý fond klientovi nabídne několik strategií. Účastník si bude moci vybrat z následujících čtyř[30]:

- Všeobecná
- Konzervativní
- Vyvážená

[30] Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/cs/10462

- Dynamická

Všeobecná investiční strategie bude nabízet investice výlučně do státních dluhopisů ČR. Podle propočtů MPSV by tato strategie měla přinést roční zhodnocení mezi 2-3 %.

Konzervativní přístup se zaměří na dluhopisy, které by účastníkům měly vynést 3-4 %.

Vyvážená a dynamická strategie se nebudou bránit investicím do rizikovějších instrumentů, jejich výnosy však budou ovlivňovány vývojem na trhu s akciemi. Výnosy klientům můžou během jednoho roku vzrůst o 20 % a druhý rok může dojít ke snížení o 20 %.

Kterou strategii si vybrat? Při volbě strategie by mohla být určující délka uzavření smlouvy. Pro smlouvy uzavřené na kratší dobu než 10 let bude výhodnější přistoupit k méně rizikovějším strategiím (všeobecná nebo konzervativní), které přinesou účastníkovi sice nízký, ale spolehlivý výnos. Pro spoření na delší dobu bude výhodnější uzavřít rizikovější strategie (vyvážená nebo dynamická), které sice ponesou riziko kolísavého výnosu, ale vzhledem k dlouhodobosti uzavřené smlouvy by se výnosy v čase měly vyrovnat a přinést účastníkovi vyšší výnosy než ostatní přístupy[31].

4.4 Doplňkové spoření

Stávající penzijní připojištění se státním příspěvkem bude s příchodem reformy penzijního systému uzavřeno a zavede se doplňkové penzijní spoření jako třetí pilíř důchodového systému. Doplňkové spoření budou provádět penzijní společnosti, jejichž majetek bude oddělen od majetku účastníků. I v tomto vzniklém pilíři budou penzijní společnosti nabízet svým klientům několik investičních strategií. Společnosti budou moci více riskovat, protože již klientům nemusí garantovat nezáporné roční zhodnocení.

Klienti penzijního připojištění se budou moci do konce roku 2012 rozhodnout, zda zůstanou v transformovaném fondu, pro nějž bude platit stejná pravidla jako doposud, tedy i to, že jejich zhodnocení bude vždy kladné. Nebo dobrovolně přestoupí

[31] Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/cs/10465

na nové spoření s investičními strategiemi, kde už ponesou investiční riziko sami. Zpětný krok však nebude možný. Doplňkové spoření bude nadále atraktivní pro státní příspěvky a daňové prvky, které budou nadále poskytovány. Jejich výše by však měla být rozdílná, aby účastníky více motivovala k přispívání vyšších částek. Doposud vznikal nárok na státní příspěvek již při měsíční úložce 100 Kč, nově bude státní příspěvek poskytován až od 300 Kč a více. Do úložky 300 Kč měsíčně, účastník od státu nic nedostane. Maximální výši, kterou stát přispěje, bude 2 760 Kč za rok (nyní 1 800 Kč)[32]

4.5 Zhodnocení návrhu důchodové reformy

Se spuštěním plánované reformy důchodového systému se počítá od 1. ledna 2013, ale není jisté, jestli se do té doby návrh nezmění. Vše je v rukou členů vlády a Poslanecké sněmovny. Současná politická situace je navíc natolik nestabilní, že by mohlo dojít k novým volbám a tedy i k výměně politických stran s jiným názorem na danou problematiku.

Hlavní nevýhodu připravované reformy vidím v tom, že není zcela naplněn její význam. Podle mého názoru by mělo jít o radikální změnu, úpravu či zlepšení důchodového systému. Momentálně to ale vypadá, že se spíše jedná o zvýšení daní. Vyvedení tří procentních bodů z průběžného pilíře důchodového systému může podpořit jen malá skupina lidí, kdežto zvýšení sazby daně z přidané hodnoty se dotkne každého občana.

Další nevýhodu spatřuji v samotném pojmu dobrovolnosti. Pokud se občan dobrovolně rozhodne pro vstup do fondového pilíře, již nebude mít možnost z něho vystoupit. Tedy dobrovolné spoření se může po letech stát povinně nedobrovolným.

Další otázkou je, zda naspořené prostředky budou v bezpečí. Nemůže se stát stejná situace jako v Maďarsku, kde byly prostředky státem znárodněny? Tato situace by mohla nastat. Prozatím v návrhu penzijní reformy není řešena. Nikdo nám nezaručí, že naše prostředky budou v bezpečí, že penzijní fond nezkrachuje nebo že se naše

[32] Zdroj: Anopress It: článek Právo, *Stát víc podpoří penzijní připojištění*, ze dne 28.5.2011

prostředky dostanou do rukou státu. Co když se politická situace změní natolik, že nastoupí vláda, která bude chtít prosadit měnovou reformu s přechodem na jinou měnu?

Na druhé straně bychom neměli zapomínat na dobré stránky důchodové reformy. O potřebě změnit stávající důchodový systém se vedou diskuze již přes 15 let. Až současná vláda Petra Nečase se pustila do razantnějších kroků a zpracovala návrh řešení z podkladů předchozí vlády. Je tedy dobré, že vláda našla určitý kompromis a začala jednat. V navrhované reformě důchodového systému dochází i k dalším změnám. Zmiňovanému demografickému vývoji má napomoci zvýšení věku odchodu do důchodu, který již pro mnohé bude 70 let. Další změnou bude i možnost sociální solidarity ve vztahu děti-rodiče. Pokud by děti chtěli zvýšit příjem rodičů (důchodců), můžou požádat při podání daňového přiznání (fyzické osoby) nebo při ročním zúčtování daně (zaměstnanci) o převedení 1 % z vyměřovacího základu pro pojistné na sociální zabezpečení na účet svých rodičů.

Závěr

Cílem této práce bylo zanalyzovat současné nastavení penzijního připojištění a přiblížit čtenáři připravovanou reformu penzijního systému.

Z provedené analýzy vyplynulo, že penzijní připojištění je zajímavým finančním produktem z několika důvodů. Jedním z nich je státní podpora, která je účastníkům poskytována podle výše jejich příspěvků. Další motivací pro uzavření penzijního připojištění může být i garance nezáporného zhodnocení. Penzijní připojištění však není vhodným dlouhodobým spořícím produktem. Tyto závěry vyšly z porovnání penzijního připojištění s dalšími finančními produkty aktuálního českého trhu.

Záměrem práce bylo také porovnat variantu jednorázového vyrovnání a doživotní anuity při výplatě naspořených prostředků. Ze závěrů analýzy lze zopakovat, že záleží na mnoha faktorech, zvláště na době dožití a na výši úrokové míry, která se odvíjí podle aktuální situace na finančním trhu. Dalším významným faktorem je i konkurenční prostředí penzijních fondů, z nichž každý má svoji metodiku výpočtu doživotních anuit, a konkurence bankovních produktů. Pokud se změní úroková míra, změní se i výše renty, avšak výhodnost doživotní anuity lze vyhodnotit teprve v porovnání s aktuálně dostupnými úrokovými mírami bankovních produktů k zhodnocení vkladu. Z toho vyplývá, že někdy může být výhodnější doživotní anuita a v jiném konkrétním případě jednorázový výběr.

V závěru práce pojednávám o problematice připravované reformy penzijního systému. Ačkoliv na nutnosti reformy se shodla celá politická reprezentace státu, průběh její přípravy je provázen politickým bojem s velmi vyhrocenými názory, kde nebývají důležité odborně ekonomické a sociální analýzy a návrhy, ale boj o přízeň různých skupin voličů. V současné době penzijní reforma ještě neprošla úplným schválením. V době, kdy čtenář tuto práci čte, může být mnohé změněno.

Zdroje

Knižní publikace

- KOLÁČEK, Antonín, a kol. *Průvodce penzijním připojištěním v České republice*. Praha: PROFESS, 1995. ISBN 80-85235-30-7 85 stran

- ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-0772-1 196 stran

- PŘIB, Jan, VOŘÍŠEK, Vladimír, a kol. *Důchodové pojištění v České republice*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 1999. ISBN 80-7263-014-8 stran 319

- RADOVÁ, Jarmila. *Finanční matematika pro každého*. 7. Vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009, ISBN 978-80-247-3291-6 293 stran

Internetové zdroje

- Mediapol, *Penzijní připojištění – druhy penze*, dostupné z: http://www.penzijnipripojisteni.eu/penzijni-pripojisteni.2/penzijni- pripojisteni-druhy-druhy.82.html

- Zámečník, Petr – *Kdo nabízí nejvyšší penzi?*, dostupné z: http://www.investujeme.cz/clanky/penzijni-fondy-kdo-nabizi-nejvyssi-penzi/

- *Úspory zaměstnavatele*, dostupné z: http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/statni-podpory-a-vyhody/vyhody-pro-zamestnavatele-2/

- Asociace penzijních fondů, dostupné z: http://apfcr.cz

- Produktové listy dostupné z: http://produktovelisty.cz

- Český statistický úřad – strom života, dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066

- Česká národní banka – přehledy, dostupné z: http://cnb.cz

- Wikipedia – benefit, dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Zam%C4%9Bstnaneck%C3%A1_v%C3%BDhoda

- Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://mpsv.cz

Ostatní zdroje

- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

- Kohoutová, Zuzana. *Za 30 let až dvojnásobek* , MF Dnes, 15. 9. 2009

- Anopress It: článek Právo. *Stát víc podpoří penzijní připojištění*, ze dne 28. 5. 2011

- Vostatek, Jaroslav, CSc.. *Nástin penzijní teorie a politiky a návrh penzijní reformy a navazující daňové a dotační reformy*, 15. 6. 2010

- Idea. *Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě*, 14. 4. 2011

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Spoření bez příspěvku zaměstnavatele 14
Tabulka 2: Jednorázové vyrovnání a odbytné před zdaněním 15
Tabulka 3: Zdanění jednorázového vyrovnání bez příspěvku zaměstnavatele 15
Tabulka 4: Zdanění odbytného bez příspěvku zaměstnavatele 15
Tabulka 5: Spoření s příspěvkem zaměstnavatele 16
Tabulka 6: Jednorázové vyrovnání a odbytné před zdaněním s příspěvkem zaměstnavatele 16
Tabulka 7: Zdanění jednorázového vyrovnání s příspěvkem zaměstnavatele 17
Tabulka 8: Zdanění odbytného s příspěvkem zaměstnavatele 17
Tabulka 9: Položky ovlivňující zdanění u jednorázového vyrovnání a odbytného 18
Tabulka 10: Spoření muže ve věku 30 a 50 let 20
Tabulka 11: Počty případů vyplacených prostředků v ks za období 2008-2010 21
Tabulka 12: Rozložení naspořených peněz do produktů finančního trhu 22
Tabulka 13: Výše státního příspěvku v závislosti na výši příspěvku účastníka 23
Tabulka 14: Výše odpočtu v závislosti na měsíční úložce 25
Tabulka 15: Porovnání zvýšení mzdy s příspěvkem na PP 26
Tabulka 16: Zatížení NPO na účastníka PP k 31. 12. 2009 29
Tabulka 17: Portfolia zemí za rok 2009 32

Schéma 1: Porovnání finančních produktů na dobu 42 let 34
Schéma 2: Porovnání finančních produktů na dobu 15 let 35

Obrázek 1: Výše penze v závislosti na použitých úmrtnostních tabulkách u mužů a žen 19
Obrázek 2: Velikost státního příspěvku v závislosti na příspěvku 24
Obrázek 3: Průměrné NPO na prostředky účastníků za období 2002-2010 30
Obrázek 4: Vývoj inflace a ročního zhodnocení PF 1995-2009 30
Obrázek 5: Struktura investic k 31. 12. 2010 31
Obrázek 6: Výsledek hospodaření za rok 2000-2010 v tis. Kč 32
Obrázek 7: Věková skladba obyvatelstva v roce 2010 a 2040 37

Příloha

Příklad 1

Spoření bez příspěvku zaměstnavatele

Modelem je osoba, která si měsíčně spoří 1000 Kč při ročním zhodnocení 3,5%. Předpokládejme, že po 40 letech si klient chce své naspořené peníze vybrat.

A. Celkové příspěvky účastníka = 1000 * 12 *40 = 480 000 Kč

B. Zhodnocení vložených prostředků účastníka

S´x=m*x*[1+(m+1/2*m)*i]

S´x=12*1000*[1+(12+1/2*12)*0,035]

S´x = 12 227, 5 Kč

$S´=m*x*[(1+(m+1/2*m)*i]*[(1+i)^{n}-1/i]$

$S´=12\ 227,5*[(1+0,035)^{40}-1/0,035]$

S´=1 033 838,52Kč

Zhodnocení vložených prostředků účastníka = 1 033 838,52 – 480 000 = 553 839 Kč

C. Státní příspěvek celkem = 150 * 12 *40 = 72 000 Kč

D. Zhodnocení státního příspěvku

S´x=12*150*[1+(12+1/2*12)*0,035]

S´x = 1834,125 Kč

$S´=1834,125*[(1+0,035)^{40}-1/0,035]$

S´=1 550 086,25Kč

Zhodnocení státního příspěvku = 1 550 086,25 – 72000 = 83 086 Kč

Příklad 2

Spoření s příspěvkem zaměstnavatele

Modelem je osoba, která si měsíčně spoří 1000 Kč při ročním zhodnocení 3,5%. K tomu mu jeho zaměstnavatel přispívá měsíčně 500 Kč. Předpokládejme, že po 40 letech si klient chce své naspořené peníze vybrat.

A. Celkové příspěvky účastníka = 1000 * 12 *40 = 480 000 Kč

B. Zhodnocení vložených prostředků účastníka

S´x=m*x*[1+(m+1/2*m)*i]

S´x=12*1000*[1+(12+1/2*12)*0,035]

S´x = 12 227, 5 Kč

$S´=m*x*[(1+(m+1/2*m)*i]*[(1+i)^{n}-1/i]$

$S´=12\ 227,5*[(1+0,035)^{40}-1/0,035]$

S´=1 033 838,52Kč

Zhodnocení vložených prostředků účastníka = 1 033 838,52 – 480 000 = 553 839 Kč

C. Celkové příspěvky zaměstnavatele = 500 * 12 *40 = 240 000 Kč

D. Zhodnocení příspěvku zaměstnavatele

S´x=12*500*[1+(12+1/2*12)*0,035]

S´x=6 113,75Kč

Zhodnocení příspěvku zaměstnavatele = 516 919,75 – 240 000 = 276 919 Kč

E. Státní příspěvek celkem = 150 * 12 *40 = 72 000 Kč

F. Zhodnocení státního příspěvku

S´x=12*150*[1+(12+1/2*12)*0,035]

S´x = 1834,125 Kč

$S´=1834,125*[(1+0,035)^{40}-1/0,035]$

$S´=1\ 550\ 086,25Kč$

Zhodnocení státního příspěvku = 1 550 086,25 – 72000 = 83 086 Kč